

UNA BREU PRESENTACIÓ DE LA LLEI 6/2009, DE 30 DE JUNY , DE LA GENERALITAT , DE PROTECCIÓ A LA MATERNITAT.

Dra. María Elena Cobas Cobiella.

Dra. Profª Associada del Dpto. de Dret Civil

**Prof^a. Titular y Coordinadora del Grado en Derecho a la Universidad Europea de Madrid.
Centro Adscrito Valencia**

Dra. Raquel Guillén Catalán.Prof^a

Ayudante Doctor del Dpto. de Dret Civil. Universitat de València.

Índice de contenido

RESUM:.....	1
I. Introducció a la qüestió.....	1
II. Alguns elements delimitadors de la materia.....	3
III. A manera de conclusió.....	5

RESUM:

La promulgació de la Llei 6/2009, de 30 de juny de la Generalitat, de Protecció a la Maternitat, configura l'entorn jurídic de la Generalitat pel que fa a l'àmbit de protecció i atenció social en relació a la maternitat, tenint en compte l'article 10.3 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana que dignifica i destaca la importància de la defensa dels drets socials dels valencians i valencianes, amb especial incidència en la defensa integral de la família, la protecció específica i tutela social del menor, així com l'assistència social al conjunt de persones que pateixen de marginació, pobresa, exclusió o discriminació social.

PARAULES CLAU: protecció a la maternitat, defensa integral de la família, drets dels menors, legislació autonòmica valenciana.

I. Introducció a la qüestió.

La Llei 6/2009, de 30 de juny de la Generalitat, de Protecció a la Maternitat troba la seua raó de ser en el marc de múltiples lleis aprovades a la Comunitat Valenciana d'un important tall social. Lleis encaminades a afavorir al sector menys protegit o els cridats grups d'exclusió social, dones, xiquets, immigrants entre altres i que es troben d'acord amb la política de la Unió Europea respecte d'això i als plantejaments que en relació a temes com la natalitat o el dret a un medi ambient sa o a viure en pau (dret a una societat sense soroll).

Cal destacar en aquest sentit l'aparició dels "cridats drets de les generacions futures" i la Declaració Universal dels drets humans de les generacions futures formulat per un grup d'expert l'any 1994, davall l'organització de l'Institut Tricontinental de la Democràcia parlamentària i els Drets Humans sota el patrocini de la UNESCO i l'Equip Costeau. Dins d'això crida l'atenció allò que s'ha assenyalat en l'article 3 quan es proclama el dret a la vida i fonamentalment a la preservació de la vida humana, en relació a la protecció del genoma i la identitat genètica que caracteritza cada home

en si mateix.

El dit article estableix en relació al dret a la vida i a la preservació de l'espècie humana el següent: «Les persones pertanyents a les generacions futures tenen dret a la vida i al manteniment i perpetuació de la Humanitat, en les diverses expressions de la seua identitat. Per consegüent, està prohibit causar dany de qualsevol manera que siga a la forma humana de la vida, en particular amb actes que comprometen de manera irreversible i definitiu la preservació de l'espècie humana, així com el genoma i l'herència genètica de la Humanitat, o tendisquen a destruir, en tot o en part, un grup nacional, ètnic, racial o religiós».

També hem de significar alguns informes d'importància relatius a la protecció de la dona i la maternitat i sobre altres qüestions que escapen inclús del marc de la Comunitat Valenciana i s'estenen a la resta d'Europa com el cridat "hivern demogràfic", en relació al descens tan brusc de la natalitat a Espanya i altres països d'Europa; reforçat només aquest tema per la immigració, que encara que ha pal·liat la situació, no és el camí únic per a això.

L'hivern demogràfic es produeix quan la natalitat es troba per davall de la taxa de reposició. Les conseqüències d'aquest hivern demogràfic o baixa natalitat són de proporcions incalculables tant econòmiques com socials, entre les que es troben la reducció dels nous emprenedors, i del relleu econòmic del país en conclusió; no hi hauria una generació futura prou sòlida per a desenrotllar el país, al no aparèixer nous actors econòmics, disminueix el capital humà, els recursos humans i es produeix una distorsió de la piràmide demogràfica i amb això mals auguris sobre el futur de l'Estat de Benestar. Al que s'uneix i per a major abundància l'índex d'avortaments que s'estan produint a nivell nacional (Segons l'Institut Valencià d'Estadística, en la Comunitat Valenciana es realitzaren un total de 11.590 interrupcions voluntàries de l'embaràs l'any 2008, Font: Conselleria de Sanitat. Interrupcions voluntàries de l'embaràs a la Comunitat Valenciana. <http://www.sp.san.gva.es/epidemiologia/>. Es vegi, a més, <http://www.ive.es/>)

Dins del conjunt de mesures que s'han pres per a aquest problema, que afecta no sols a Espanya, sinó a tota Europa, es troba la protecció a la família. Tant els països nòrdics com França han intentat remuntar d'aquest problema, per mitjà d'un conjunt de mesures de suport a la família, que s'orienten a la facilitat o compatibilitat entre la vida laboral i familiar; a disminuir els costos addicionals que engendra la maternitat, a procurar ajudes de temps per a les mares, dins de les que són més eficaces aquelles que comporten prestacions públiques i ajudes socials.

En esta línia d'actuació els països europeus es troben immersos en una sèrie de reformes legislatives i d'aprovació de normes conduents a açò. El Comitè Econòmic i Social Europeu desenrotlla determinats punts claus per a articular polítiques públiques que defenguen la família i la maternitat, els quals han servit a la Comunitat Valenciana per a legislar.

Aquests punts claus són: maternitat, repartiment de rols i discriminació de la dona, tendències demogràfiques, maternitat com a causa de pobresa i exclusió social; especial vulnerabilitat de la mare treballadora, a dona en el treball i la penalització de la maternitat, dona, maternitat i els seus efectes en la productivitat, família i responsabilitat intergeneracional, També s'incideix en la protecció de les famílies monoparentals, especialment les dirigides per la dona, a famílies d'ingressos baixos, persones sense treball, adolescents, minories ètniques, famílies amb persones dependents i totes aquelles famílies amb característiques que les fan especialment vulnerables.

Tenint en compte açò, les mesures que es dicten, protegeixen la maternitat com a mesura de natalitat necessària per a garantir el futur de la societat europea donades les actuals tendències demogràfiques. Aquestes mesures estan encaminades a eliminar els obstacles existents que entorpeixen que les famílies tinguen més d'un fill: l'eliminació de la discriminació de la dona en

l'àmbit del treball i en altres camps; la disminució de totes les penalitzacions que recauen sobre la dona mare (treballs precaris i poca remuneració; impossibilitat d'ascensos, discriminació salarial, etc); el repartiment equitatiu en l'àmbit domèstic de les tasques entre homes i dones. Un altre punt interessant a tindre en compte és la transformació de la família i del seu concepte tradicional, donant participació a tots els seus membres activament com als iaïos.

En conclusió, es tracta d'eliminar els estereotips que impedeixen que la dona mare obtinga el ple desenvolupament com ser humà i que l'entorn li permeta desenvolupar-se adequadament.

Aquestes i altres qüestions abriguen el naixement d'esta llei.

II. Alguns elements delimitadors de la matèria.

L'esmenada Llei configura l'entorn jurídic de la Generalitat pel que fa a l'àmbit de protecció i atenció social en relació a la maternitat. Qüestió que es desprèn del Preàmbul de la llei quan al fer referència a la Constitució Espanyola en l'article 39 i a l'article 10.3 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana que dignifica i destaca la importància de la defensa dels drets socials dels valencians i valencianes, amb especial incidència en la defensa integral de la família, la protecció específica i tutela social del menor, així com l'assistència social al conjunt de persones que pateixen de marginació, pobresa, exclusió o discriminació social.

La Llei té com a finalitat essencial crear una xarxa de suport entorn de la dona gestant, de forma tal que qualsevol decisió respecte al futur naixement d'un xiquet, no siga mediatitzada per les seues circumstàncies personals. Clarament s'entreu del que preveu l'article 1 d'esta i fonamentalment en el que assenyala l'article 3 en els principis rectoros que identifiquen la Llei on prevalen: “ la dignitat de la dona gestant; la protecció institucional dels seus drets, així com la del dret a la vida en formació; el foment d'una maternitat i paternitat responsables, així com “ la consegüent promoció de l'acollida i l'adopció com a alternatives eficaces i reals per a permetre a la mare gestant seguir
avant amb l'embaràs”.

En aquest sentit és important la Llei, perquè encara que la decisió de seguir avant o no amb l'embaràs com a dret de la mare; és una qüestió que ha generat múltiples polèmiques jurídiques i ètiques.

El que és clar, que no ha de ser una condicionant per a prendre una o altra decisió, el fet de no comptar amb un suport social, familiar que permeta que la futura mare o mare gestant pot prendre les seues decisions amb claredat. Decisions que no sols tenen transcendència per al present, sinó per al futur tant de la mare com del xiquet a vindre al món.

Esta Llei troba correspondència a més amb una llei que li és molt pròxima. La Llei 12/2008, de 3 de juliol, de protecció integral de la infància i l'adolescència de la Comunitat Valenciana. (BOE número 200, 19- 08-2008, Publicada en el Diari Oficial de la Comunitat Valenciana, número 5.803 de 10 de juliol del 2008), que enllaça directament amb la finalitat de protecció a la “vida futura”, és a dir el dret a la vida en formació. Aquest dret està protegit en ambdós normes. Així resulta d'allò que s'ha previst en el seu articulat amb especial referència al que assenyala l'article 8 d'esta quan expressa clarament: “ Dret a la vida: 1. La Generalitat garantirà i protegirà el dret a la vida dels menors que es troben en el territori dels menors que es troben en el territori de la Comunitat Valenciana quan existisca una situació real de risc o d'amenaça, per mitjà de polítiques preventives, així com per mitjà de l'adopció de les mesures administratives que estime pertinents o instant les mesures judicials oportunes, a fi de garantir la protecció real i efectiva de la vida del menor. 2. La Generalitat garantirà i protegirà el dret a la vida en formació, protegint a les mares gestants que estiguen decidides a tindre el seu fill, posant els

mitjans necessaris de caràcter social, educatiu, sanitari, adequats per als dos”.

L'àmbit d'aplicació de la llei és a favor de tota dona gestant que acredite trobar-se empadronada i tindre la seua residència en algun municipi de la Comunitat Valenciana en virtut del que regula l'article 2.

La Generalitat promourà les condicions necessàries i l'adequació dels servicis socials per a aconseguir l'efectivitat dels principis rectors que informen la Llei. I en conseqüència es regulen determinades directrius d'actuació que marquen les polítiques d'atenció social a la maternitat.

Estes directrius són la valoració i la conscienciació social del suport a la maternitat i a la protecció del dret a la vida en formació com a base de la implementació de l'estat de benestar social de la Comunitat Valenciana; la potenciació del caràcter transversal de les polítiques socials de la protecció de la maternitat; la prevenció i l'educació com a part de la política social que entorn de la maternitat, però encaminades a la formació des de la infància i l'adolescència; un punt molt important dins d'estes directrius ho constitueix el foment de mesures d'inclusió social i d'inserció socio-laboral de les dones gestants, garantint l'autonomia personal i patrimonial. Tot això en correspondència amb el que preveu l'article 5.

La Llei resulta interessant en alguns punts, que es vinculen directament amb els drets de la persona, ja no sols en el marc familiar. Entre els que es destaquen el Codi de bones pràctiques i la confidencialitat, així com el dret a la informació, que apareixen regulats en els articles 6, 7 i 11 d'esta.

El Codi de bones pràctiques constitueix el fonament ètic sobre el qual se sosté la protecció a la maternitat, així resulta del que regula l'article 6 quan assenyala: “ La Generalitat, a través de la Conselleria competent en matèria de benestar social, elaborarà un codi de bones pràctiques que promoga els valors, els drets i els principis ètics en aquest àmbit dels servicis socials, divulgarà el seu contingut i fomentarà el seu ús per a aconseguir el funcionament correcte dels servicis socials”.

La confidencialitat i reserva que han de mantindre les persones físiques i jurídiques, així com les entitats públiques o privades que exercisquen activitats d'assistència és un altre dels requeriments de la Llei, només estant autoritzades les Administracions Públiques a cedir les dades de caràcter personal quan siga necessari proporcionar a les mares una cobertura integral de les seues necessitats. Finalment, cal destacar el dret d'informació de les dones gestants regulat en l'article 11 quan s'expressa que : “Tota dona gestant té dret a ser informada de manera personalitzada, suficient i comprensible de totes les ajudes i suports, tant jurídics com econòmics o d'un o altre orde, tant de naturalesa pública o privada, que pot rebre per a culminar la gestació, tenint en compte les seues característiques personals, socioeconòmiques i culturals”. Aquest dret d'informació és d'accés públic, però amb una limitació la de minoria d'edat; ja que les menors de 16 anys no emancipades, l'exercici d'estos drets s'executarà de manera responsable davall l'orientació dels seus pares, representants legals o cuidadors. En aquest sentit, la redacció de la Llei, és un poc fosca, encara que s'entén que la seua finalitat és preservar la intimitat de les dades de caràcter personal dels menors, no aclareix el sentit del concepte “manera responsable” que s'expressa en el text legal, tampoc estableix un orde de prioritat respecte de l'accés a les dades i les causes per les quals es pot tindre accés a estos. Suposem que caldrà ajustar-se al que preveu el Codi Civil pel que fa a relacions patern filials, en particular, l'article 162 CC, respecte a la representació legal dels fills.

La constitució de centre d'atenció a la maternitat és una altra de les peculiaritats de la Llei con l'objectiu de la qual és prestar suport i informació a les gestants, a les mares i els pares i, en general, al conjunt de la unitat familiar. Estos centres comptaran amb equips formats per professionals en diverses àrees que cobriran les necessitats les gestants en qualssevol dels àmbits que demanden les

mateixes, sanitaris, educatius, i inclús de justícia. Són de naturalesa multidisciplinària i comprenen diverses branques i matèries del saber en correspondència amb el contingut de la informació que han de facilitar a les mares gestants; contingut que apareix regulat en l'article 15 de l'esmentada Llei.

La Generalitat posa a disposició de tota dona gestant un número de telèfon d'accés general i gratuït que permetrà connectar directament amb els centres. Igualment es facilitarà a través d'Internet la informació prevista en la norma. (article 19).

La llei també preveu com a part de les mesures de suport l'elaboració d'una guia de recursos, suport i assistència a la maternitat el contingut de la qual esdevé del contingut de l'article 20, amb la identificació dels centres, les prestacions i les ajudes a què pot accedir la dona gestant des que acredite el seu embaràs, que és un dels requisits que s'intueixen com exigits per a accedir als drets i que, no obstant això, no es regulen en l'article 2 referit a l'àmbit d'aplicació de la Llei. Un altre dels continguts de la guia són les mesures a disposició de les dones gestants o de les mares per a l'accés a l'ocupació, formació o rendes mínimes.

La Llei distingeix entre les diverses circumstàncies en què pot trobar-se la dona gestant i les defineix. Així tenim la dona gestant en situació de risc o vulnerabilitat; la dona gestant amb discapacitat o incapacitació judicial; la dona gestant menor d'edat; la dona gestant immigrant d'acord amb el que preveuen els articles 23, 25, 26 i 27. Crida l'atenció respecte de la dona gestant immigrant la figura del mediador intercultural: figura encarregada de fer possible la comunicació i comprensió entre l'Administració i la mare gestant no espanyola.

Finalment es recolza per part del Consell la creació de xarxes de voluntariat de suport a les dones gestants que les assistisquen durant la gestació i els primers mesos després del naixement, tal com adverteix l'article 34 de la Llei. El que també estableix que reglamentàriament es desenrotllaran els requisits que hauran de complir les persones o entitats, així com els criteris de valoració que s'aplicaran per a la selecció dels mateixos i els beneficis que el seu cas, puguin concedir-se'ls.

III. A manera de conclusió.

Els problemes que comporta la natalitat no sols poden ser de l'àmbit privat. En aquestos hi ha un important component social, econòmic i jurídic que afecta l'interés públic i col·lectiu. La política no pot romandre al marge d'això, per les conseqüències nefastes que pot ocasionar per al futur. Promoure la natalitat, fomentar mesures que coadjuven a una lliure elecció dels fills comptant amb el suport social, perquè la llibertat i la igualtat en l'elecció dels fills a tindre siga preferent, sense necessitat que les circumstàncies personals constitueixen un fre, tot això forma part de l'objectiu essencial de la Llei 6/ 2009, de 30 de juny que ens ocupa.

El reemplaçament generacional és un problema de tots, amb independència que les decisions en relació als fills a tindre i la maternitat corresponga en última instància a l'àmbit de l'estrictament privat. La natalitat és una condició essencial per a la prosperitat i la vida econòmica de les nacions. Qüestió que no podem perdre de vista i que reforça la imperiosa necessitat que estos temes siguen legislat i compten amb el suport de tots i de les entitats públiques.